

Володимир Олексенко* **НОВОМОВА ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСЕМ «ПРИЛІТ», «ПЕРЕДОК», «БАВОВНА»**

У статті досліджено феномен новоформи війни в сучасній українській мові як прояв адаптації суспільства до умов збройного конфлікту. Чітко визначено мету: простежено семантико-прагматичні властивості лексем *приліт*, *передок*, *бавовна*; розглянуто структурно-семантичні трансформації та прагматичні функції нових мовних одиниць. Комплексно впроцьовано методологічні засади дослідження. Обґрунтовано використання загальнонаукових і спеціальних (лінгвістичних) методів, що дало змогу докладно схарактеризувати семантико-прагматичні властивості лексем *приліт*, *передок*, *бавовна*. Окреслено завдання: проаналізовано стан вивчення проблеми воєнної новоформи в сучасній лінгвістиці; встановлено джерела походження й механізми появи лексем *приліт*, *передок*, *бавовна*; засвідчено семантичні зміни цих лексем; продемонстровано – вони зазнали процесів метафоризації, евфемізації та спеціалізації значення, що зумовлено потребою психологічного самозахисту та створення спільного комунікативного простору; висвітлено роль цих лексичних одиниць у формуванні нової мовної картини. Зроблено висновок, що новоформа війни виконує низку функцій – евфемізаційну, солідаризувальну, ідентифікаційну та гумористично-регулятивну, – завдяки чому вона сприяє формуванню колективної мовної картини воєнної реальності. Простежено динаміку закріплення цих одиниць у масовій мовній свідомості як елементів національного маркованого мовного коду воєнного часу. Стверджено, що мовна креативність у цей період постає чинником опору, символом національної стійкості й засобом самоідентифікації українців. Констатовано, що лексеми *приліт*, *передок*, *бавовна* – це не випадкові новотвори, а репрезентанти мовної моделі сучасної війни, у якій поєднуються інформація, гумор та національне самоствердження. Засвідчено, що вони стали частиною нової української лінгвокультури – мовної зброї, що стверджує силу слова як елемент опору й символ життя. Накреслено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: новоформа війни, лексико-семантична інновація, лексема, евфемізація, метафоризація, прагматика, мовна креативність, семантико-прагматичний аналіз, самоідентифікація, російсько-українська війна, оцінність.

Oleksenko Volodymyr. New war language in modern Ukrainian: semantic-pragmatic analysis of the lexemes *prylit*, *peredok* and *bavovna*.

The article examines the phenomenon of war newspeak in contemporary Ukrainian as a manifestation of society's adaptation to the conditions of armed conflict. The objective is clearly defined: the semantic and pragmatic properties of the lexemes *prylit* (missile strike), *peredok* (frontline) and *bavovna* (explosion) are traced; the structural and semantic transformations and pragmatic functions of new linguistic units are considered. The methodological foundations of the study have been comprehensively developed. The use of general scientific and special (linguistic) methods has been justified, which made it possible to characterize in detail the semantic and pragmatic properties of the lexemes *prylit*, *peredok* and *bavovna*. The tasks are outlined: the state of research on the problem of military newspeak in modern linguistics is analyzed; the sources of origin and mechanisms of appearance of the lexemes *prylit*, *peredok*, and *bavovna* are established; the semantic changes of these lexemes have been confirmed; it has been demonstrated that they have undergone processes of metaphORIZATION, euphemization, and specialization of meaning, which is due to the need for psychological self-defense and the creation of a common communicative space; the role of these lexical units in the formation of a new linguistic picture has been highlighted. It is concluded that the new language of war performs a number of functions – euphemistic, solidarity-building, identification, and humorous-regulatory – thanks to which it contributes to the formation of a collective linguistic picture of wartime reality. The dynamics of the consolidation of these units in the mass linguistic consciousness as elements of the national marked linguistic code of wartime are traced. It is argued that linguistic creativity during this period becomes a factor of resistance, a symbol of national resilience, and a means of self-identification for Ukrainians. It has been established that the lexemes *prylit*, *peredok*, and *bavovna* are not accidental neologisms, but representatives of the linguistic model of modern warfare, which combines information, humor, and national self-affirmation. It has been proven that they have become part of the new Ukrainian linguistic culture – a linguistic weapon that affirms the power of words as an element of resistance and a symbol of life. Prospects for further research have been outlined.

Keywords: war neo-language, lexical-semantic innovation, lexeme, euphemization, metaphORIZATION, pragmatics, linguistic creativity, semantic-pragmatic analysis, self-identification, Russian-Ukrainian war, evaluativeness.

Актуальність. Сучасна українська мова переживає період активної трансформації, зумовлений екстралінгвальними чинниками – передусім повномасштабною війною Росії проти України. Унаслідок глибоких соціально-політичних змін формується специфічний пласт лексики, що відображає нові реалії життя та свідомості мовців. У цих умовах формується так звана «воєнна новоформа», що відбиває специфіку комунікації воєнного часу, колективні емоції, стратегії виживання та іронійне дистанціювання від реальності. Так звану «новоформу війни» можна кваліфікувати як особливий різновид мовної інновації, де поєднані елементи неологізації, евфемізації, метафоризації й народної мовної творчості. На особливу увагу заслуговують лексеми *приліт*, *передок*, *бавовна*, що зазнали значних семантичних і граматичних трансформацій, ставши символами медійного та побутового

* Володимир Олексенко, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української і слов'янської філології та журналістики, Херсонський державний університет (Івано-Франківськ, Україна); e-mail: volodymyr.oleksenko@gmail.com.

мовлення періоду російсько-української війни. Поява таких лексем свідчить про високий ступінь адаптації української мовної системи до кризових умов комунікації. Ці одиниці, що виникли у військовому та медійному дискурсах, швидко поширилися в повсякденному спілкуванні, надаючи мові виразних прагматичних відтінків – іронії, емоційної стриманості, солідарності чи навіть гумору в умовах стресу. Семантична гнучкість і прагматичне навантаження роблять ці слова показовими прикладами сучасної мовної динаміки. **Актуальність** дослідження зумовлена потребою осмислення процесів оновлення українського лексикону в умовах війни, коли мова стає не лише засобом комунікації, а й інструментом психологічної адаптації та національної самоідентифікації. Аналіз таких одиниць дасть змогу простежити механізми мовної адаптації до екстремальних умов, способи вираження оцінності, гумору й евфемізації в кризовому комунікативному просторі, як у мовній свідомості українців формуються нові способи номінації явищ, пов'язаних із воєнною дійсністю, а також які семантичні та прагматичні механізми лежать в основі цих процесів. Проблему воєнної новомови вже частково порушували сучасні українські лінгвісти, проте окремі її аспекти, зокібна семантико-прагматичні зміни конкретних лексем, залишаються недостатньо вивченими. Крім того, **актуальність** дослідження зумовлена ще й необхідністю здійснення системного аналізу нових мовних явищ, що формують сучасну українську ідентичність і відображають світогляд нації в умовах війни крізь призму семантико-граматичного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. «Новомова війни» – це сукупність мовних явищ (неологізми, евфемізми, клеймові ярлики, образні метафори, мовна гра, політизована лексика), що з'явилися й набули суспільного значення в умовах російсько-української війни. Вона (*новомова війни* – уточнення наше. – О. В.) виконує індексативну, мобілізаційну, маркувальну й ідентифікаційну функції в медіа та повсякденній комунікації (Філологія+1).

Основними напрямками сучасних досліджень є: опис і класифікація неологізмів (**агентні назви:** «рашист», «орки»; **сленгові етикетки; слова-маркери емоцій:** «бавовна», «мобік» тощо) (0462-сайт міста Чернігова+1); лінгвістика війни як міждисциплінарна галузь – теоретична концептуалізація (антропоцентризм, воєноцентризм, функціоналізм) (Дем'янчук, 2024–2025); засоби медіадискурсу й інфовійна: як мова формує уявлення про ворога та легітимізує дії (ResearchGate); прагматика оцінних засобів, етичні та емоційні аспекти (мовна агресія – психологічна мобілізація (Ковтун, 2023)); порівняльні дослідження (як українська «новомова» співвідноситься з англійськомовними описами війни в західних медіа) (Лелека, 2023; Марченко, 2020). І. Демешко (2023) схарактеризувала мовні інновації в українських медіа як відображення соціокультурних процесів війни; Г. Городиловська (2023) простежила маніпулятивні стратегії у воєнному медіадискурсі: евфемізація та метафоризація як лексико-семантичний спосіб творення воєнних неологізмів; С. Гриценко (2022), Г. Вусик (2022), М. Жулінська (2022), О. Круглій (2022), Н. Павлик (2022), Т. Гуцуляк (2023) проаналізували неологізми в українській і англійській мовах як вербальне відображення російсько-української війни; О. Гридчук, Г. Городиловська, Л. Фльорко (2025) описали психоемоційні чинники, що спричинили продукування військових неологізмів, проаналізували психологічні причини їхнього виникнення та активного функціонування; Дослідження Ю. Дем'янчук (2024–2025) присвячене становленню нової міждисциплінарної галузі – лінгвістики війни, зокрема її виникненню, концептуалізації і визначенню векторів подальшого розвитку в межах лінгвополітичної синергетики; Н. Іваненко, О. Білецька, С. Гурбанська, А. Гурбанська і Д. Кочмар (2023) проаналізували морфологічні неологізми англійською, що виникають у контексті війни в Україні, їхню емоційну функцію, проблеми термінологічної стандартизації; О. Ковтун (2023) схарактеризувала процес неологізації, що відбувається в системі агентивних оцінних імен та визначила семантико-прагматичне навантаження лексико-граматичного розряду таких ознаково-предметних слів; Т. Корольова (2021), Н. Крамар (2023) проаналізували особливості перекладу військового дискурсу, а також англійські неологізми в медійному висвітленні російсько-української війни в контексті інформаційної війни, запропонували категорії таких лексем, зокрема лексичні неологізми, семантичні неологізми та реактуалізовані лексичні одиниці; О. Кононенко (2023) здійснила аналіз лексичного збагачення української мови періоду повномасштабної війни – інновації, емоційна забарвленість, соціокультурна функція; О. Конопелькіна (2024), І. Безродних (2024), І. Козинець (2023) простежили особливості утворення і використання неологізмів у публіцистичному дискурсі України, Великобританії та США в контексті російсько-української війни, здійснили зіставне дослідження неологізмів в українському, британському та американському варіантах англійської мови. Дослідження Л. Конюхової (2025), О. Матковської (2023) присвячене аналізу лексичних, стилістичних, орфографічних змін у мові сучасної української політики, пов'язаних із впливом повномасштабної російсько-української війни, а також активізації окремих груп загальноживованої лексики, передусім експресивних, оцінно-

знижувальних розмовних одиниць та суспільно-політичної термінології і лексики в сучасному політичному лексиконі, текстах новин; Н. Матвєєва (2023) на основі соціолінгвістичних досліджень спостерегла, як ставлення українців до мови змінилося у період російсько-української війни; М. Навальна, Ю. Калужинська (2018) схарактеризували найбільш уживані лексеми з текстів сучасних українських медіа, виявили нові лексичні одиниці, простежили сферу функціонування лексем воєнної тематики у мові медіа, визначили функційно-стилістичну роль воєнної лексики в мові преси й акцентували на негативній оцінці таких лексем у медіадискурсі. Наукова розвідка О. Харченко (2023) присвячена висвітленню процесів евфемізації, інтерференції російських евфемізмів і прецедентних фраз, а також їх негативації в українському гумористичному дискурсі воєнного часу, зреалізованих унаслідок з'яви численних неологізмів, що виконують роль комічних евфемізмів або ж, навпаки, комічної зниженої лексики. О. Павлушенко (2023) проаналізувала лексико-семантичні особливості комюнікативних інновацій у комюнікативному полі періоду російсько-української війни.

Об'єктом дослідження є сучасна українська новомова як динамічне соціолінгвістичне явище, що відображає комюнікативні потреби суспільства в умовах війни; **предметом аналізу** – семантико-прагматичні особливості функціонування лексем *приліт*, *передок*, *бавовна* в медійному, публічному та побутовому дискурсах.

Джерельну базу дослідження склали приклади вживання лексем, зафіксовані в українських медіатекстах, публікаціях у соціальних мережах, інтернет-коментарях та усному мовленні (ТСН, РБК-Україна, Укрінформ, Високий замок, ВВС Україна, Наукові записки Інституту журналістики, Ліга.нет 2022–2025 рр.).

Мета статті – виявити структурно-семантичні й прагматичні особливості зазначених лексичних одиниць як елементів української новомови війни.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: 1) проаналізувати стан вивчення проблеми воєнної новомови в сучасній лінгвістиці; 2) з'ясувати джерела походження й механізми появи лексем *приліт*, *передок*, *бавовна*; 3) простежити семантичні зміни, яких зазнали лексеми *приліт*, *передок*, *бавовна* у воєнному контексті; 4) визначити прагматичні функції аналізованих лексем у медійному, військовому та розмовному дискурсах; 5) встановити роль цих одиниць у формуванні нової мовної картини воєнної реальності.

Методи дослідження. Використано *загальнонаукові* методи: *аналіз і синтез* – з метою узагальнення наукових джерел і теоретичних положень; *індуктивний і дедуктивний* – перехід від спостереження окремих фактів до формулювання узагальнень; *описовий* – для систематизації мовного матеріалу. Зі *спеціальних (лінгвістичних)* методів застосовано: метод *семантичного аналізу* – задля з'ясування змістових трансформацій аналізованих лексичних одиниць; *прагматичного* – для виявлення комюнікативно-прагматичних настанов мовців; *контекстуального* – з метою визначення ролі контексту у формуванні нового значення слова; *дискурс-аналізу* – для з'ясування функційних особливостей лексем у медійному та публічному просторі.

Виклад основного матеріалу. Мовна система будь-якої нації перебуває у стані динамічних змін, однак періоди соціальних потрясінь значно прискорюють цей процес. В екстремальних ситуаціях мова досить швидко реагує на потребу номінації нових явищ і понять, створюючи оригінальні лексичні форми, здатні передати не лише інформацію, а й емоційний стан суспільства. «Емоційно реагуючи на травматичну дійсність (окупація, обстріли, катування й убивства мирного населення, руйнування інфраструктури, енергосистеми), українці послуговуються такими експресивно-оцінними моделями, які донедавна були далеко за «червоними лініями» етики спілкування», – зауважує Г. Сюта (2023). Так виникає феномен «новомови війни» – комплексу мовних інновацій, що відображають специфіку комюнікації у часи збройного конфлікту. М. Жулінська у статті «Неологізми як мовне відображення війни» зазначає: «необхідність нової номінації ворога, військових дій та геополітичної активності є найпродуктивнішим джерелом утворення неолексем» (2022).

Термін «новомова» в сучасній лінгвістиці має кілька трактувань, що залежить від контексту його вживання – літературного, лінгвістичного чи соціокультурного. У класичному розумінні (за Дж. Орвеллом) новомова (*англ. Newspeak*) – це штучно створена мовна система, описана в романі «1984» (пер. В. Шовкун, 2015), покликана не лише забезпечити комюнікацію в межах тоталітарного суспільства, а й регламентувати процес мислення, підпорядковуючи його офіційній ідеології. Новомова війни, на відміну від тоталітарної, не зводиться до контролю мислення, а відображає прагнення мовців подолати травматичну реальність засобами мови. Головна її мета, як констатує Дж. Орвелл, «не лише забезпечити засіб вираження світогляду та ментальних звичок, але й зробити неможливим будь-яке інше мислення» (пер. В. Шовкун, 2015).

Ідеї Дж. Орвелла не втратили актуальності й у сучасному суспільстві, де мова досить часто стає інструментом маніпуляції громадською свідомістю. Подібно до орвеллівської моделі, у політичному та медійному дискурсі відбувається навмисне спрощення, переосмислення або підміна значень слів, що сприяє формуванню бажаної для певних груп інтерпретації реальності. Такі явища спостерігаємо у вживанні евфемізмів, кліше та пропагандистських штампів, роль яких згладжувати негативні смисли або створювати ілюзію об'єктивності.

Одним із ключових механізмів формування новомови є евфемізація – заміна травматичних або табуйованих слів нейтральними, часто іронійними одиницями. Функційно евфемізація в умовах війни виконує кілька завдань. По-перше, вона слугує інструментом спрощення: складні та травматичні події подано як технічні чи адміністративні процеси, що спрощує їхнє вписування в офіційну нарративну логіку. По-друге, евфемічні формули сприяють нормалізації насильства – повторювані заміни стирають шоківий складник і роблять навіть крайні заходи прийнятними для широкої аудиторії. По-третє, евфемізація використовується як психологічний захист для самих агентів насильства: мовна «завіса» знімає внутрішні бар'єри, дає змогу виконувати дії без постійної рефлексії над їхньою етичною ціною. Сучасні дослідники (З. Дубинець, Н. Клименко, В. Олексенко, Л. Ставицька, О. Стишов) відзначають, що евфемізми виконують не лише етикетну, а й психологічну функцію, пом'якшуючи сприйняття неприємних або небезпечних реалій, знижують емоційне навантаження, забезпечують дотримання соціальних і етичних норм та дозволяють уникати прямого позначення табуйованих явищ. Вони слугують не лише інструментом мовної ввічливості, а й відображають культурні, психологічні та соціальні особливості суспільства. У воєнному дискурсі евфемізація стає засобом збереження емоційної рівноваги, своєрідною «мовною терапією». Наприклад, слово *бавовна* вживається замість слова *вибух* або «удар, який формує іронічний ефект і послаблює напруження, виконуючи не лише етикетну, а й своєрідну психотерапевтичну роль» (Високий замок, 2023).

Ще одним вагомим складником воєнної новомови є метафоризація – перенесення значення слова за подібністю чи асоціативністю. Саме завдяки метафоричному переосмисленню звичні лексеми набувають додаткових конотацій у контексті війни. Метафора дає змогу окреслити реалії воєнного часу через близькі та зрозумілі образи – здебільшого побутові, природні або спортивні. У такий спосіб складні та травматичні події постають у більш доступній і прийнятній формі для широкої аудиторії. Напр.: лексема *приліт*, що раніше позначала лише факт прибуття когось чи чогось, у сучасному воєнному дискурсі набула евфемістичного значення – «удар ракетою чи снарядом» (Високий замок, 2023). Часто вживається у побутовому мовленні для пом'якшення трагічних реалій («був приліт по центру міста»). Подібно слово *бавовна* стало іронічним евфемізмом для позначення вибухів на території противника, що демонструє гумористичну та психологічну захисну функцію мови (ТСН, 2023; philol.vernadskyjournals.in.ua 2025). Лексема *передок* також отримала нове значення – «передова лінія фронту, місце активних бойових дій» (РБК-Україна, 2023; Укрінформ, 2023), водночас набуваючи відтінку героїзації та солдатського побратимства. Усі ці інновації засвідчують, що мовна система в умовах війни стає динамічним відображенням суспільних настроїв, де експресія, емоційність та національна самоідентифікація виявляється найяскравіше.

У межах воєнного дискурсу, що розглядається як сукупність текстів і висловлювань, пов'язаних із темою війни, мова виконує не лише комунікативну, а й ідеологічну та ідентифікаційну функції. За спостереженням лінгвістів (Т. Космеда, О. Сербенська, О. Стишов), лексичні інновації такого зразка сприяють активному оновленню українського лексикону, відображаючи зміни у світоглядних орієнтирах суспільства. Вони постають не лише як реакція на нові реалії війни, а й як потужний засіб формування колективної ідентичності, консолідації мовної спільноти навколо спільних цінностей і символів. Такі новотвори фіксують емоційно-оцінні настрої суспільства, відображають експресивно-прагматичний потенціал мови, демонструючи її здатність оперативно реагувати на соціальні та культурні трансформації. У соціальних мережах, новинах, побутових розмовах нова воєнна лексика стає маркером «свого» комунікативного простору, сигналом спільної ідентичності та опору.

Отже, теоретичні засади дослідження ґрунтовані на поєднанні семантичного, прагматичного та соціолінгвістичного підходів. Концепт новомови, запропонований Дж. Орвеллом, має не лише художнє, а й соціально-філософське значення, адже демонструє, як мовна система може перетворитися на засіб контролю над мисленням і поведінкою людини. Новомову війни кваліфікуємо як результат взаємодії мовної творчості, колективного досвіду та комунікативних стратегій виживання. Саме в цьому контексті аналіз лексем *приліт*, *передок*, *бавовна* дає змогу простежити, як мова перетворює травматичну реальність на знакову систему, сповнену іронії, стійкості та національної самосвідомості.

Семантичний аналіз. Війна як екстремальний соціальний контекст активізує глибинні механізми семантичної деривації, унаслідок чого відбувається переосмислення узуальних мовних одиниць. У воєнному дискурсі українців це проявляється в розширенні, метафоризації чи евфемізації значення. Показовим у цьому контексті є лексеми *приліт*, *передок* і *бавовна*, що набули нових смислових відтінків, закріплених у колективному мовному досвіді.

У тлумачному «Словнику української мови» (т. I–XI) **Приліт**, льоту, ч. Дія за знач. **прилетіти** у загальноживаній українській мові означає «прибуття літаючого об'єкта», зазвичай нейтрального (птахів, літака, бджіл): *Ми чекали на приліт літака; Птахи готувалися до осіннього прильоту* (ред. Білодід, 2016, Т. 7, с. 660). У воєнному дискурсі метонімічне позначення удару або вибуху: *попадання ворожої ракети чи снаряда у щось*; старе слово, що набуло нової спеціалізованої воєнної семантики (Високий замок +1): *В одному джерелі: «...приліт – влучання ворожої ракети чи снаряда»* (Високий замок); Фраза *Очікується приліт* уживається як евфемізм до слів *обстріл, ракетний удар, вибух*. Таке семантичне розширення зумовлене прагненням пом'якшити висловлювання та зменшити потенційну напругу чи панічні настрої. Слово *приліт* функціонує як нейтрально-завуальована номінація, що дозволяє повідомити про небезпечну подію без прямого акценту на жахливих наслідках. Поступово лексема стала частиною офіційного медійного дискурсу – його вживають у новинних зведеннях, телеграм-каналах, офіційних повідомленнях ЗСУ, що свідчить про його часткову кодифікацію у воєнному лексиконі.

Слово **ПЕРЕДОК**, дка (мн. **передки**, ів), ч.1. *розм.* Перед (1). 2. Передня частина воза, візка, екіпажа, і т. ін.; передні колеса з віссю. *Покласти речі у п.; Кучер скочив на п.; П. плуга.* 3. Колісний, зчеплений з лафетом візок, яким перевозять гармати. 4. *тільки мн.* Переди взуття. *Пришити нові п. до старих халав.* // *прикм.* **передковий**, а, е (до 2,3 знач.). // *присл.* **передком** (ред. Білодід, 2016, Т. 7, с. 736) є давнім утворенням української мови й походить від іменника *перед*. У довоєнному вжитку – «передня частина предмета» або жартівливо – передня частина тіла. У мові військових і волонтерів – розмовний синонім *передової*, тобто ділянки фронту, що безпосередньо межує з лінією бойових дій: лінія зіткнення, передова лінія оборони або безпосередньо зона, де ведуться бої (KhNUAIR+4). У статті «Неологізми війни Росії проти України – які нові слова...» на порталі РБК-Україна зазначено: «**передок** – лінія фронту» (РБК-Україна); У матеріалі на порталі Укрінформ «Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни» згадується: «...ні **«передок»** – *перша лінія оборони війська...*» (Укрінформ); В огляді «Неологізми війни після 2022 року: понад 30 нових слів...» слово «передок» подано як приклад неологізму-новоосмисленого: «**передок** – лінія фронту» (uainformation.com).

На відміну від офіційного *передова*, слово *передок* має більш неформальне, «своє» звучання, яке водночас знижує рівень пафосу й підкреслює належність до внутрішнього військового середовища. У висловах на зразок «*Повернувся з передка*»; «*На передку зараз тихо*» воно виконує функцію маркера солідарності, професійної належності, а також певної емоційної економії: говорити «з передка» легше, ніж «з лінії бою».

Отже, лексема *передок* демонструє процес розмовної спеціалізації значення: із загальноживаного просторового терміна він трансформується у стійкий елемент військового жаргону, закріплений у побутовому та медійному вжитку.

Найяскравішим прикладом мовної креативності воєнного часу є слово *бавовна*, що виникло як жартівливий евфемізм до *вибух*, утворений через народну переінтерпретацію російського *хлопок*. У «Словнику української мови» читаємо: **БАВОВНА**, и, ж. 1. Бавовник. *Поля бавовни.* 2. Волокно цієї рослини, з якого виробляють пряжу і т. ін. // Нитки з цього волокна. *Клубок бавовни* // *прикм.* **бавовняний**, а, е. *Бавовняна тканина; Бавовняні вироби* (ред. Німчук, 2023, с. 37). Напр.: *Поля бавовни розкинулися аж до самого горизонту; У спекотну погоду найкраще носити одяг із натуральної бавовни* (Із підручника). У сучасному українському медійному та розмовному просторі слово «бавовна» набуло нового, іронічно-експресивного значення, пов'язаного з воєнною реальністю. Напр.: *на російському складі боєприпасів знову трапилася «бавовна»* (Із газети); *Українці з гумором реагують на новини про «бавовну» на ворожій території* (Із газети); Дим, вибухи – це бавовна, яка квітне в різних куточках рф (НВ. URL: <https://nv.ua>). Первісно нейтральна лексема, що позначає рослину або матеріал, у період повномасштабного вторгнення Росії в Україну зазнала семантичного переосмислення. Причиною цього стала омонімія в російській мові між словами *хлопок* – *бавовна* і *вибух*. Українці творчо переосмислили цю двозначність, надавши слову саркастичного відтінку: тепер *бавовною* в публіцистичному, інтернет- і побутовому дискурсі називають вибухи на території ворога. Так з'явився своєрідний евфемізм із саркастичним відтінком, що набув експресивності та символічності: Напр.: *Російські склади знову не витримали – сталася потужна бавовна; Кримська*

бавовна має приємний аромат свободи; У Харкові сьогодні вночі було чути «бавовну» – кажуть, спрацювала ППО, де словосполучення сталася бавовна означає вибух на ворожій території або успішну атаку ЗСУ. Таке вживання виконує експресивну та оцінно-іронійну функцію, адже через евфемізм і гру слів висміює мову російської пропаганди, знижуючи драматизм події та надаючи їй гумористичного забарвлення.

Семантика слова поєднує елементи евфемізації (приховування травматичної сутності події) та іронізації (висміювання ворога). Лексема набуває символічного значення, стаючи знаком колективної радості, сатиричного задоволення, переможного оптимізму. Її поширення у соціальних мереж, новинних заголовках і мемах перетворило лексему *бавовна* на символ кармічної справедливості, відплати, перемоги, що підсилює її емоційно-оцінний потенціал, виконуючи не лише комунікативну, а й культурно-психологічну функції. Тож слово *бавовна* є яскравим прикладом мовної гри, іронійного неологізму та експресивного засобу, що відображає сучасний стан українського суспільства і його мовотворчу динаміку. Напр.: *Сьогодні в Криму трапилась бавовна*.

Отже, усі три лексеми демонструють спільну закономірність: семантичну переорієнтацію звичних або нейтральних слів у бік спеціалізованих, емоційно забарвлених, прагматично насичених одиниць. Їхнє функціонування свідчить про високу креативність мовців і про здатність української мови адаптуватися до кризової реальності, зберігаючи водночас національну ідентичність і життєствердний потенціал.

Прагматичний аспект. Прагматичний потенціал воєнної лексики зумовлений не тільки її семантичним наповненням, а й комунікативною функцією – тим, як саме та з якою метою слово вводять у конкретний контекст, адже «сучасне життя змінило мовленнєву поведінку представників українського суспільства: вийшли з активного обігу мовленнєві стереотипи минулого, змінилася стилістика ЗМІ – частіше моделюється мовна гра, іронія і сарказм, що призводить до актуалізації різновидів широкої палітри відтінків значення слова, за допомогою яких моделюються прагматичні смисли, насамперед для граматики категорії оцінки», – переконана Т. Космеда (2014, с. 46). Нові лексеми воєнного часу активно функціують у соціальних мережах, офіційних повідомленнях, новинних сюжетах, приватних розмовах, виконуючи низку важливих прагматичних функцій: евфемізаційну, емоційно-регулятивну, ідентифікаційну, іронійно-гумористичну та комунікативно-стратегічну. Новомова війни дозволяє передавати інформацію спокійно, без нагнітання емоцій, зберігаючи психологічну стабільність суспільства.

Евфемізаційна та емоційно-регулятивна функції. У сучасному українському воєнному дискурсі низка неофіційних, здебільшого жаргонових найменувань виконує важливі функційно-семантичні навантаження. Особливо показовими в цьому контексті є лексеми *приліт*, *передок* і *бавовна*, що реалізують евфемізаційний механізм – вони дають підстави говорити про вибухи, обстріли, втрати без прямого називання жорстких реалій. Їхнє функціонування засвідчує активізування процесів евфемізації та емоційної регуляції, спрямованих на зниження психологічної напруги, нормалізацію комунікації та формування групової солідарності в умовах війни.

Евфемізація виступає способом опосередкування загрозливих реалій, коли прями, потенційно травматичні назви, змінюються пом'якшеними або опосередкованими. Лексема *приліт* уживається замість таких семантично жорстких номінацій, як *обстріл*, *ракетний удар*, *влучання*. Вона переосмислює небезпечну дію як «прибуття» чи «появу», що формально знижує драматизм повідомлення.

Жаргонізм *передок*, широко поширений у військовому середовищі, виконує подібну функцію: він евфемізує поняття *передова*, віддаляючи пряме означення бойової зони та пом'якшуючи її загрозливість.

Найвиразнішим прикладом евфемізації є лексема *бавовна*, що в масовій комунікації замінює слово вибух. Ця метафора базується на асоціації з м'якістю та побутовістю бавовни, що дозволяє приховати реальну небезпеку, створюючи іронійну, часом навіть грайливу тональність. Саме завдяки заміні прямого номінативного значення метафоричним або іронійним мовець зберігає психологічну дистанцію щодо події. Тож евфемізація у воєнному дискурсі має терапевтичну функцію – вона стає засобом психолінгвістичної компенсації, допомагаючи суспільству пережити травматичний досвід за допомогою м'якшої мовної форми.

Емоційно-регулятивна функція виявляється в тому, що ці лексеми стають інструментом психологічної адаптації, допомагаючи мовцям дистанціюватися від травматичних подій. Використання лексеми *приліт* у щоденних зведеннях формує сприйняття небезпеки як звичної, контрольованої реалії, що дає змогу зменшити рівень тривоги адресата.

Лексема *передок* не лише позначає певний простір, а й виконує функцію внутрішньо групового маркера: вона формує відчуття єдності та спільного досвіду серед військових. За рахунок розмовного, дещо жартівливого звучання, слово знижує напругу, пов'язану з участю в бойових діях.

Іронійна лексема *бавовна* функціює як засіб емоційної розрядки: колективний сміх чи жарт, тим самим підсилюючи психологічну стійкість спільноти. Саме через семантичний контраст між реалією та номінацією слово досить активно поширюється в соціальних мережах як елемент мемної культури.

Отже, лексеми *приліт*, *передок* і *бавовна* засвідчують гнучкість мовної системи в умовах екстремальної комунікативної ситуації. Виконуючи евфемізаційну функцію, вони дають змогу знижувати травматичність інформації, тоді як їхня емоційно-регулятивна роль полягає в підтримці психологічної рівноваги й формуванні внутрішньої мовної солідарності. Така подвійна функційність робить ці одиниці важливими елементами сучасного українського воєнного дискурсу та показовими маркерами суспільної реакції на кризову реальність.

Ідентифікаційна та солідаризувальна функції. У системі сучасного воєнного дискурсу лінгвальні новоутворення та переосмислені одиниці виконують не лише номінативні чи евфемізаційні функції, але й важливі соціально-комунікативні ролі. З-поміж них особливої уваги заслуговують ідентифікаційна та солідаризувальна функції, що відображають процеси формування групової належності, колективної мовної поведінки та соціального самовизначення. Лексеми *приліт*, *передок*, *бавовна* поступово перетворилися на своєрідні маркери спільного досвіду, що дає змогу учасникам комунікації визначати «своїх» та підтримувати внутрішню єдність у відповідних соціальних групах.

Ідентифікаційна функція передбачає використання мовних одиниць для позначення належності до певної спільноти або для впізнавання групового коду. У випадку аналізованих лексем ця функція реалізується через специфічне уживання та семантичну прив'язаність до воєнної реальності.

Лексема *приліт* слугує індикатором включення мовця в інформаційний простір війни: її використання автоматично маркує досвід рецепції воєнних повідомлень, доступ до військових зведень і розуміння специфічної ситуації. Отже, сама наявність цього слова в мовленні сигналізує про належність особи до широкої спільноти, об'єднаної спільним досвідом життя під час небезпеки.

Лексема *передок* має ще виразнішу ідентифікаційну роль – роль групового маркера, що сигналізує про належність мовця до певної спільноти – військових, волонтерів, журналістів, дотичних до фронту. У висловах «*Побратим на передку*», «*На передку важко, але тримаємось*» слово набуває значення мовного індикатора спільного досвіду, мужності та відданості. Такі вислови створюють ефект «свого кола», де мова стає не просто засобом інформації, а знаком взаємної підтримки та довіри. У соціолінгвістичному вимірі – це прояв комунікативної солідарності – форми мовного єднання, що сприяє консолідації суспільства в умовах воєнного стресу.

Лексема *бавовна* ідентифікує переважно представників цивільного інформаційного простору, користувачів соціальних мереж і авторів контенту, що переосмислює воєнні реалії шляхом іронійної комунікації. Лексема функціює як маркер учасника певної медіаспільноти, що володіє специфічною системою мемів, алюзій та колективних мовних практик.

Солідаризувальна функція охоплює створення та зміцнення почуття єдності, згуртованості та взаємної підтримки всередині групи. Аналізовані лексеми підсилюють цей ефект своїм емоційним забарвленням, спільним досвідом сприйняття війни та здатністю формувати специфічну групову мовну атмосферу. Зокрема, слово *приліт* використовують як нейтрально-інформативну, але зрозумілу лише «посвяченим» одиницю, що створює ефект спільного знання. Співрозмовники, послуговуючись цією лексемою, ніби сигналізують одне одному про розуміння реалій, пережитий досвід та готовність підтримувати комунікацію на рівні «внутрішньої групи».

Уживання лексеми *передок* має виразний солідаризувальний ефект у військових колективах. Це слово, будучи частиною професійного жаргону, створює атмосферу невимушеності, підтримує відчуття бойового побратимства та мінімізує дистанцію між учасниками розмови. Воно сприяє формуванню групового гумору та неформального стилю спілкування, що особливо важливо в умовах стресу і небезпеки.

Лексема *бавовна* виконує солідаризувальну роль на рівні масової комунікації, адже дає змогу учасникам інформаційного простору емоційно з'єднатися через спільний спосіб переосмислення травматичних подій. Іронійний характер слова об'єднує людей у спільному переживанні й формує колективну стійкість, демонструючи єдність реакцій і спільність світоглядних установок. Завдяки повторюваності у медіапросторі лексема перетворюється на символічний маркер спільної позиції, що й підсилює соціальну консолідацію.

Отже, лексеми *приліт*, *передок* і *бавовна*, виконуючи важливі ідентифікаційні та солідаризувальні функції в сучасному українському мовленні, дають змогу учасникам комунікації визначати свою

належність до певної спільноти, розпізнавати «свій» мовний код та підтримувати групову згуртованість. Ці одиниці не лише номінують воєнні явища, а й формують соціальну взаємодію, відображаючи способи адаптації суспільства до кризових умов та механізми побудови колективної стійкості.

Іронійно-гумористична та оцінно-експресивна функції. Лексеми *приліт*, *передок*, *бавовна* на позначення новомови війни часто виконують іронійно-гумористичну та оцінно-експресивну функції. Семантика лексеми *приліт* у воєнному дискурсі – евфемізована розмовно-жаргонна назва удару, вибуху, потрапляння ракети чи снаряда. Виконуючи оцінно-експресивну функцію, передає високий рівень емоційності, але без зайвого стилістичного навантаження, виявляє реакцію мовця: шок, напруження, зневагу. Напр.: *у центрі був потужний приліт, але всі цілі; Зранку знову прильоти* – класичний початок *понеділка* (іронійна буденність). Виконуючи іронійно-гумористичну функцію, лексема використовується як спосіб знизити тривожність саме через іронію, формує стратегію психологічної адаптації (чорний гумор). Напр.: *Сусіди відчули приліт, але то не до них – просто доставка 'бум-сервісом'*.

Семантика лексеми *передок* – розмовне скорочення від *передова*, *передові позиції* – військовий жаргон, що набув широкого вжитку завдяки медіа та соцмережам. Виконуючи оцінно-експресивну функцію, вказує на крайній вияв небезпеки, ризику, має стислу, скорочену, ударну форму, що підсилює експресію висловлення, виступаючи маркером групової солідарності військових і волонтерів. Напр.: *На передку зараз гаряче; Хлопців з передка потрібно прикривати всім, чим можна*. Іронійно-гумористична функція знижує напругу опису бойових умов, часто передає «військовий гумор» – грубий, лаконічний. Напр.: *У нас на передку all inclusive: дрони, арта, комарі; Поїхали 'трохи' на передок – повернулись із новим життєвим досвідом*.

Особливу прагматичну вагу має іронійно-гумористичний компонент, властивий слову *бавовна* – евфемізм, що виник із російської пропагандистської кальки (*хлопок*). Здебільшого це слово вживається з іронійно-гумористичним відтінком і використовується з метою висміювання ворога, що виразно акцентує його головну функцію – передати образ вибуху в жартівливому контексті, підкреслення тріумфу, саркастичної радості, будучи елементом «перевернутої емоційності»: страшне – смішне – символічно позитивне. Напр.: *на складі окупантів сталася бавовна нез'ясованої природи; Знову бавовна на ворожому аеродромі; Сьогодні вночі у ворога знову квітнула бавовна*. Іронія тут виконує не лише розважальну, а й морально-психологічну функцію опору – це мовна стратегія збереження гідності та контролю над реальністю. Гумор і метафоричність слова знижують рівень страху, водночас підсилюючи відчуття спільної перемоги. Такі вислови часто стають меметичними одиницями: вони досить швидко поширюються у соцмережах, втрачаючи конкретного автора й перетворюючись на частину колективного дискурсу. Мемізація лексеми *бавовна* підкреслює її прагматичну універсальність – здатність виконувати роль одночасно повідомлення, жарту і символу національної витривалості. Оцінно-експресивна функція акцентує схвалення чи задоволення від успішних ударів по ворогу, має позитивно-оцінний підбадьорливий ефект. Напр.: *Хороша бавовна – мінус техніка; У Х-області відмінна ніч: дві точки бавовни поспіль*.

Комунікативно-стратегійна функція. Новомова війни формує власну систему комунікативних стратегій, спрямованих на підтримку бойового духу та психологічної стабільності. Використання лексем *приліт*, *передок*, *бавовна* в медіа має стратегійне значення: вони дають змогу зберегти баланс між правдивістю повідомлення й необхідністю уникати надмірного драматизму. І. Хворостяний так описує значення слова *приліт*: *Приліт – влучання російської ракети у будинки та цивільні об'єкти* (КР.УА). А слово *бавовна* характеризує так: *«горить «бавовна» – тобто слово «бавовна» вживається як евфемістичне позначення вибухів (там само)*. У журналістському словнику неологізмів від Армія Inform констатовано: *«Бавовна – вибух у Росії»* (chytomo.com+1). Ці мовні інновації виникають під впливом воєнних подій і виконують такі функції: евфемізації (пом'якшення травматичного позначення); ідентифікації «свій-чужий»; консолідації та психологічної підтримки суспільства; створення нових способів інформаційного маневру; кодування чутливої інформації. Аналізуючи функційне навантаження неологізмів у текстах новин, Л. Конюхова спостерегла, що «війна вплинула на мовні зміни, спричинивши появу нових слів... У текстах новин активно функціують слова, які у воєнний період набули специфічних значень» (2025, с. 221, 225).

У розмовному та медійному дискурсі лексема *приліт* означає удар ракетою, дроном чи снарядом; фактично – заміник прямого позначення ворожої атаки, виконуючи функцію евфемізації травматичного досвіду: *приліт* звучить менш загрозливо, ніж *ракетний удар* або *обстріл*; оперативності та лаконізму комунікації: використовується в новинах, повідомленнях ДСНС, на Telegram-каналах; стратегічного інформування без паніки: дозволяє передати факт загрози, не

загострюючи емоцій. Напр.: фраза «*Був приліт у промислову зону, без жертв*» звучить значно спокійніше, ніж «*Ворожа ракета влучила у завод*». Отже, прагматика новомови війни полягає у здатності трансформувати емоційно вибухонебезпечні повідомлення у більш стримані, контрольовані мовні форми, що одночасно інформують і підтримують комунікативну рівновагу.

Лексема *передок* – жаргонізм військових, означає *передова, лінія фронту*, виконує функцію професійної ідентифікації (формує мовну спільність військових, чітко вказує на належність до «військового середовища»; кодування реалій фронту (у цивільному дискурсі слово пом'якшує уявлення про небезпеку; у військовому – оптимізує комунікацію); *discursive framing* (надає подіям різного ступеня інтенсивності: «на передку» – там, де найгарячіше).

Смислове навантаження лексеми *бавовна* – жартівливо-евфемістичне позначення вибуху на території ворога або наслідків успішної атаки по російських військових цілях. Основне функційне навантаження лексеми: психологічна детоналізація (перетворює небезпеку (руйнування) на щось «м'яке», «нешкідливе» – знімає страх; інформаційно-психологічна зброя (створює іронійне тло, знижує символічну значущість ворога); стратегійне замовчування деталей (дозволяє повідомити про атаку, не розкриваючи джерела та засобів ураження); консолідація суспільства (меметична природа лексеми «бавовна» формує спільний гумористичний наратив).

Отже, прагматичний аспект функціонування лексем *приліт, передок, бавовна* виявляє складну взаємодію між змістом, емоцією та соціальною функцією. Ці слова не лише позначають воєнні явища, а й виконують роль мовних інструментів, психологічного самозахисту, ідентичності та колективної стійкості. Саме завдяки своїй прагматичній гнучкості вони стали символами української мовної адаптації у добу війни.

Воєнна дійсність активізувала в українському суспільстві не лише інстинкт виживання, а й потужний потенціал мовної творчості. Мовна креативність воєнного часу – це не просто гра чи жарт, а форма національного самозахисту. У процесі творення нових слів активізуються механізми метафоризації, народної етимології, семантичного зсуву. Через мовну гру суспільство осмислює травматичні події, перетворюючи страх на контрольований смисл. Саме через нові слова, фразеологізми та метафоричні конструкції українці вибудовують власну картину війни – не як суцільної трагедії, а як боротьби, де навіть слово стає зброєю. У процесі творення новомови війни спостерігається активне залучення механізмів народної етимології, метафоризації, семантичного зсуву, гри слів чи гумору. Це засвідчує високий рівень колективної мовної свідомості, здатної швидко реагувати на зміни реальності та перетворювати травматичні досвіди на символи сили. Лексеми *приліт, передок, бавовна* репрезентують різні типи такої творчості: від професійного жаргону до народного іронійного евфемізму, від нейтрального повідомлення до вислову з глибоким емоційним підтекстом.

Мовна гра у воєнному дискурсі виконує функцію психологічного самозахисту. Використання жартівливих, неочікуваних або креативних номінацій дає змогу мовцям привласнити ситуацію, знизити рівень страху, перетворити безсилля на контрольоване висловлювання. Отже, мова стає інструментом символічного контролю над хаосом, а гумор – формою подолання страху. У цьому полягає глибока прагматична сутність української мовної поведінки у часи війни.

Слова *приліт, передок, бавовна* виконують роль символів колективної ідентичності: вони зрозумілі кожному українцеві й утворюють спільний культурно-мовний код. Така лексика засвідчує здатність мови бути інструментом опору, консолідації та самоідентифікації, адже через спільну лексику людина відчуває себе частиною єдиного мовного простору, який протистоїть агресорові не лише зброєю, а й словом.

У сучасному воєнному мовленні лексема *приліт* зазнає семантичної спеціалізації, позначаючи момент удару ракети, дрона чи снаряда. Це слово функціонує як зручний індикатор факту загрози без надмірної емоційності. Використання цієї лексеми у функції лексеми-евфемізму допомагає нейтралізувати психологічно травматичні події, надаючи змогу говорити про них швидко й лаконічно. Напр.: *Є підтверджений приліт у промислову зону, дані уточнюються; Після прильоту працюють рятувальники; Сусіди почули характерний звук – одразу зрозуміли, що буде приліт*. Такі вислови слугують елементом спільного коду, доступного тим, хто переживає реалії війни. Саме в такий спосіб мова фіксує досвід спільноти й стає засобом внутрішньої консолідації.

Лексема *передок* у військовій комунікації використовується для позначення позицій, що перебувають у зоні найінтенсивніших бойових дій. Стилійно слово тяжіє до фронтового жаргону й передає прямоту та оголеність ситуації, позбавлену офіційних евфемізмів. Така лексична простота стає для військових способом збереження психологічної рівноваги. Напр.: *Хлопців сьогодні перекинули ближче на передок; на передку тихо не буває – або працює наша артилерія, або їхня; Після тижня на*

передку повернувся в тил – каже, що вчитися жити без шуму важче, ніж з ним. З огляду на це, слово перетворюється на знак фронтової самоідентичності, об'єднуючи учасників бойових дій спільним досвідом та мовними звичками.

Лексема *бавовна* у сучасному українському воєнному дискурсі – це іронійна номінація вибуху на території противника. Це яскравий вияв мовної креативності, ґрунтована на свідомому переосмисленні нейтральної побутової лексики. Завдяки такій грі мова виконує функцію психологічного захисту та перетворення акту насильства на символічний акт успіху. Напр.: *У Луганській області цього ранку трапилася чергова бавовна – склад боєприпасів знищено; Місцеві мешканці повідомляють про нічну бавовну в районі аеродрому; на відео видно стовп диму – кажуть, піднялася свіжа бавовна.* Таке вживання сприяє формуванню власного українського наративу, в якому вибух подано не крізь призму страху, а як маркер ефективної дії й моральної переваги.

Мовна творчість у воєнний період стає виявом духовної сили народу, а сама мова – засобом збереження гідності й культурної тяглості нації. У вживанні лексем *приліт, передок, бавовна* спостерігаємо відображення типового для воєнного часу оновлення мовної картини світу. Кожне слово закріплює певний аспект досвіду – загрозу, фронтову буденність чи символічну перемогу. Саме через такі мовні практики спільнота виробляє психологічні механізми захисту, що полегшують переживання небезпеки; утверджує самостійність власного дискурсу, відмінного від чужих наративів; створює лінгвістичні маркери належності, що зміцнюють внутрішню солідарність; трансформує травматичний досвід у доступні, зрозумілі та керовані мовні форми.

Тож мовна креативність постає не лише як стильовий прийом, а передусім як механізм культурного опору, що дає змогу українцям зберігати цілісність і формувати власну ідентичність у рамках воєнної реальності.

Висновки. Дослідження засвідчило, що новомова війни є органічним результатом адаптації української мови до кризових умов. Лексеми *приліт, передок, бавовна* демонструють процеси метафоризації, евфемізації та прагматичної переорієнтації, що свідчать про високу креативність мовців. Нові слова виконують водночас інформативну, емоційно-регулятивну, ідентифікаційну й символічну функції. Вони позначають воєнні явища і формують спільний комунікативний простір, сприяючи психологічній стабільності та єдності суспільства.

Отже, *приліт, передок, бавовна* є репрезентантами сучасної мовної моделі війни, в якій поєднані інформація, гумор і національне самоствердження. Вони стали частиною нової української лінгвокультури – мовної зброї, що утверджує силу слова як елемент опору й символ життя. Лексеми *приліт, передок, бавовна* стали яскравими прикладами того, як у кризовій ситуації мова перетворюється на інструмент осмислення, подолання й символічного контролю над реальністю.

Мова у воєнний період стає не лише засобом комунікації, а й психологічним щитом і символом супротиву, нові слова виконують роль мовних маркерів стійкості, кмітливості й усвідомлення народу, що протистоїть агресії не лише фізично, а й за допомогою мови.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в аналізі інших одиниць воєнного сленгу (*шахед, мінус, закладка, м'ясо*), що дозволить простежити динаміку розвитку мовних процесів під час війни, а також зіставлення українських воєнних новотворів з аналогічними лексемами англійської чи польської мов, що дасть змогу виявити універсальні та специфічні риси мовної поведінки в умовах війни.

ЛІТЕРАТУРА

- Білодід, І. К. (Ред.). (1970–1980). *Словник української мови*. Наук. думка.
- Вусик, Г. Л., & Павлик, Н. В. (2022). Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*, 23(1), 52–57. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9>
- Городиловська, Г. (2023). Метафоризація як лексико-семантичний спосіб творення воєнних неологізмів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 207, 54–61. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-8>
- Гриджук, О., Городиловська, Г., & Фльорко, Л. (2025). War-caused Ukrainian neologisms: Dictionary and psycho-emotional reasons of formation. *Advanced Linguistics*, 15, 21–31. <https://doi.org/10.20535/2025.15.327030>
- Гриценко, С. (2022). Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, 2(32), 9–13. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02>
- Гуцуляк, Т. (2023). Лексичні інновації в контексті воєнних подій 2022 року. У *Змінність дидактичних та соціокультурних аспектів в українській філології* (с. 37–40). Видавничий дім «Гельветика». <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8337>
- Дем'янчук, Ю. І. (2024). Лінгвополітична синергетика: Становлення та перспективи дослідження. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, 27(2), 75–102. <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2024.324160>
- Дем'янчук, Ю. І. (2025а). Генеза становлення мови війни в історико-політичному та історико-художньому контексті (український досвід). *Закарпатські філологічні студії*, 39(2), 171–192. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/39/part_2/32.pdf

Дем'янчук, Ю. І. (2025b). Лінгвістика війни: Виникнення, концептуалізація та вектори подальшого розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 36(75), 3/1, 220–236. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.3.1/36>

Демешко, І. М. (2023). Лексико-словотвірні інновації в медіадискурсі періоду війни. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2(205), 58–63. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-205-8>

Дубинець, З. О. (2012). Темати та сфери евфемізації в сучасній пресі. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*, 1, 159–163. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_fi_2012_1_32

Жайворонок, В. В., & Німчук, В. В. (Ред.). (2016). *Словник української мови*. Просвіта.

Жулінська, М., & Круглій, О. (2022). Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 3(14), 103–110. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110>

Клименко, Н. Ф., Карпіловська, Є. А., & Кислюк, Л. П. (2008). *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі*. Вид-во ім. Дмитра Бурого.

Ковтун, О. (2023). Неологізми в системі ознаково-предметних агентивних імен. *Лінгвістичні студії*, 45, 27–40. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2023.45.3>

Козинець, І. (2023). Відображення війни у мові криз призму неологізмів. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 61(2), 135–140. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-22>

Конюхова, Л. (2025). Особливості функціонування неологізмів періоду російсько-української війни в текстах новин. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 56, 221–232. <https://doi.org/10.30970/vjo.2025.56.13276>

Корольова, Т., Соріч, Р., & Александрова, О. (2021). Військовий дискурс та особливості його перекладу. *Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*, 33, 369–387.

Космеда, Т. А. (2014). Актуальні процеси мовлення чи «мовний смак» української сучасності. *Мовознавство*, 2, 44–55.

Лелека, Т. О. (2023). Лексико-семантичні особливості відображення війни в Україні засобами масової інформації. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2(205), 111–117. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-205-16>

Марченко, Т. А. (2020). Евфемізми в сучасних українській та англійській мовах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 31(70), 1/1, 78–82. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/15>

Матвєєва, Н. Р. (2023). Війна і ставлення українців до мови. *Українська мова*, 3, 3–18. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.03.003>

Матковська, О. (2023). Стилiстично маркована лексика в мові сучасної української політики. *Культура слова*, 99, 150–165. <https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.99.12>

Навальна, М., & Калужинська, Ю. (2018). Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів. *Психолінгвістика*, 24(2), 218–235. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-2-218-235>

Олексенко, В. П. (2012). Мовні засоби евфемізації в сучасній українській прозі. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*, 1, 328–334.

Орвелл, Дж. (2015). *1984* (В. Шовкун, пер.). Фоліо.

Павлушенко, О. (2023). Сленгові неологізми в українському комунікативному полі періоду війни. *Серія: Філологія (мовознавство)*, 136(37), 25–36. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2023-37-25-36>

Ставицька, Л. (2008). *Українська мова без табу*. Критика.

СТИШОВ, О. (2005). *Українська лексика кінця ХХ століття*. Пугач.

Сюта, Г. М. (2023). Лінгвософія опозиції «свій — чужий». *Українська мова*, 2(86), 3–34. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.02.003>

Харченко, О. В. (2023). Українські метафоричні евфемізми під час війни. *Обрії друкарства*, 2(14), 90–101. [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2\(14\).295247](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2(14).295247)

Dvoryanyn, P., & Teliachyi, Y. (2023). War and language: Language policy issues of Ukraine in domestic mass media discourse (2014–2022). *East European Historical Bulletin*, (33), 239–252. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.33.317463>

Ivanenko, N., Biletska, O., Hurbanska, S., Hurbanska, A., & Kochmar, D. (2023). English language morphological neologisms reflecting the war in Ukraine. *World Journal of English Language*, 13(5). <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n5p432>

Kononenko, O. (2023). Enrichment of the lexical composition of the language during the Russian-Ukrainian war. *Культура слова*, 98, 84–95. <https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.7>

Konopelkina, O., & Bezrodnykh, I. (2024). Linguistic battlefield: Neologisms in mass-media discourse. *Anglistics and Americanistics*, 21, 24–30. <https://doi.org/10.15421/382404>

Kramar, N., & Ichenko, O. (2023). Neologisms in media coverage of the Russia-Ukraine war. *Studies About Languages*, 43, 14–28. <https://doi.org/10.5755/j01.sal.1.43.33284>

Marks, N. A. (2024). Linguistic tug-of-war: Regional perceptions of Ukrainian. *Journal of Linguistic Geography*, 12(1), 32–43. Cambridge University Press.

REFERENCES

Bilodid, I. K. (Ed.). (1970–1980). *Dictionary of the Ukrainian language* (Vols. 1–11). Nauk. dumka.

Demeshko, I. M. (2023). Lexical and word-formation innovations in media discourse during the war period. *Scientific Notes. Series: Philological Sciences*, 2(205), 58–63. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-205-8>

Demianchuk, Yu. I. (2024). Linguistic-political synergy: Formation and research prospects. *Bulletin of KNLU. Series: Philology*, 27(2), 75–102. <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2024.324160>

Demianchuk, Yu. I. (2025b). Linguistics of war: Emergence, conceptualization, and vectors of further development. *Scientific Notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Philology. Journalism*, 36(75), 3/1, 220–236. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.3.1/36>

Demianchuk, Yu. I. (2025a). The genesis of the formation of the language of war in the historical-political and historical-artistic context (Ukrainian experience). *Transcarpathian Philological Studies*, 39(2), 171–192. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/39/part_2/32.pdf

Dubinetz, Z. O. (2012). Themes and spheres of euphemization in the contemporary press. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Philological Sciences*, 1, 159–163. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_fi_2012_1_32

Dvoryanyn, P., & Teliachyi, Y. (2023). War and language: Language policy issues of Ukraine in domestic mass media discourse (2014–2022). *East European Historical Bulletin*, (33), 239–252. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.33.317463>

- Gorodilovska, H. (2023). Metaphorization as a lexical-semantic method of creating military neologisms. *Scientific Notes. Series: Philological Sciences*, 207, 54–61. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-8>
- Hrydzhuk, O., Gorodilovska, H., & Fliorko, L. (2025). War-caused Ukrainian neologisms: Dictionary and psycho-emotional reasons of formation. *Advanced Linguistics*, 15, 21–31. <https://doi.org/10.20535/2025.15.327030>
- Hrytsenko, S. (2022). Language innovations of the Russian-Ukrainian war of 2022. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Literary Studies. Linguistics. Folklore Studies*, 2(32), 9–13. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02>
- Hutsulyak, T. (2023). Lexical innovations in the context of the military events of 2022. In *Changeability of didactic and sociocultural aspects in Ukrainian philology* (pp. 37–40). Helvetica Publishing House. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8337>
- Ivanenko, N., Biletska, O., Hurbanska, S., Hurbanska, A., & Kochmar, D. (2023). English language morphological neologisms reflecting the war in Ukraine. *World Journal of English Language*, 13(5). <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n5p432>
- Kharchenko, O. V. (2023). Ukrainian metaphorical euphemisms during the Russian-Ukrainian war. *Horizons of Printing*, 2(14), 90–101. [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2\(14\).295247](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2(14).295247)
- Klymenko, N. F., Karpilovska, E. A., & Kyslyuk, L. P. (2008). *Dynamic processes in the modern Ukrainian lexicon*. Dmytro Burago Publishing.
- Kononenko, O. (2023). Enrichment of the lexical composition of the language during the Russian-Ukrainian war. *Culture of the Word*, 98, 84–95. <https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.7>
- Konopelkina, O., & Bezrodnykh, I. (2024). Linguistic battlefield: Neologisms in the mass-media discourse of Ukraine, the UK and the USA. *Anglistics and Americanistics*, 21, 24–30. <https://doi.org/10.15421/382404>
- Konyukhova, L. (2025). Features of the functioning of neologisms of the war period in news texts. *Bulletin of Lviv University. Journalism Series*, 56, 221–232. <https://doi.org/10.30970/vjo.2025.56.13276>
- Korolyova, T., Sorch, R., & Aleksandrova, O. (2021). Military discourse and the peculiarities of its translation. *Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University Named after K. D. Ushynsky. Linguistic Sciences*, 33, 369–387.
- Kosmeda, T. A. (2014). Current speech processes or «linguistic taste» of contemporary Ukraine. *Movoznavstvo*, 2, 44–55.
- Kovtun, O. (2023). Neologisms in the system of sign-subject agentive names. *Linguistic Studies*, 45, 27–40. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2023.45.3>
- Kozynets, I. (2023). Reflection of war in language through the prism of neologisms. *Current Issues in the Humanities*, 61(2), 135–140. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-22>
- Kramar, N., & Ilchenko, O. (2023). Neologisms in the media coverage of the Russia-Ukraine war in the context of information warfare. *Studies About Languages*, 43, 14–28. <https://doi.org/10.5755/j01.sal.1.43.33284>
- Leleka, T. O. (2023). Lexical and semantic features of the reflection of war in Ukraine in the mass media. *Scientific Notes. Series: Philological Sciences*, 2(205), 111–117. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-205-16>
- Marchenko, T. A. (2020). Euphemisms in modern Ukrainian and English languages. *Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Social Communications*, 31(70), 1, Pt. 1, 78–82. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/15>
- Marks, N. A. (2024). Linguistic tug-of-war: Regional perceptions of Ukrainian. *Journal of Linguistic Geography*, 12(1), 32–43.
- Matkovska, O. (2023). Stylistically marked vocabulary in the language of modern Ukrainian politics. *Culture of the Word*, 99, 150–165. <https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.99.12>
- Matveeva, N. R. (2023). The war and the attitude of Ukrainians to language. *Ukrainian Language*, 3, 3–18. <https://doi.org/10.15407/ukrmoiva2023.03.003>
- Navalnaya, M., & Kaluzhynska, Yu. (2018). Actualization of lexemes denoting military actions, processes, and states. *Psycholinguistics*, 24(2), 218–235. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-2-218-235>
- Oleksenko, V. P. (2012). Linguistic means of euphemization in modern Ukrainian prose. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Philological Sciences*, 1, 328–334.
- Orwell, G. (2015). *1984* (V. Shovkun, Trans.). Folio.
- Pavlushenko, O. (2023). Slang neologisms in the Ukrainian communicative field during the war. *Series: Philology (Linguistics)*, 136(37), 25–36. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2023-37-25-36>
- Stavytska, L. (2008). *Ukrainian language without taboos: Dictionary of obscene vocabulary and its equivalents*. Krytyka.
- Styshov, O. (2005). *Ukrainian lexicon of the late 20th century* (2nd ed.). Puhach.
- Siuta, H. M. (2023). Linguistic philosophy of the «friend-foe» opposition in wartime texts. *Ukrainian Language*, 2(86), 3–34. <https://doi.org/10.15407/ukrmoiva2023.02.003>
- Vusik, G. L., & Pavlik, N. V. (2022). Neologisms as a linguistic reflection of the Russian-Ukrainian war of 2022. *Transcarpathian Philological Studies*, 23(1), 52–57. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9>
- Zhaivoronok, V. V., & Nimchuk, V. V. (Eds.). (2016). *Dictionary of the Ukrainian language*. Prosvita.
- Zhulinska, M., & Krugliy, O. (2022). Neologisms as a linguistic reflection of war. *International Relations, Public Communications, and Regional Studies*, 3(14), 103–110. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110>

Дата надходження статті: 28.01.2026 року

Дата прийняття статті: 27.02.2026 року

Опубліковано: 01.04.2026 року